

หมวด 6 อายุความ

อายุความในคดีอาญามีสองประเภท คืออายุความการฟ้องอย่างหนึ่ง อายุความในการลงโทษอีกอย่างหนึ่ง เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ถ้าไม่ได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำผิดมา ยังศาลภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ เรียกว่าขาดอายุความการฟ้อง แต่ถ้ามีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใดแล้ว ยังไม่ได้ตัวผู้นั้นมาลงโทษภายในกำหนดเรียกว่าขาดอายุความในการลงโทษ ถ้าขาดอายุความการฟ้องแล้ว ก็ฟ้องไม่ได้ ถ้าขาดอายุความในการลงโทษ ก็ลงโทษไม่ได้ อายุความทั้งสองอย่างมีกำหนดไม่เหมือนกัน จะได้แยกอธิบายกันต่อไป

บทที่ 1

อายุความการฟ้อง

ในคดีอาญา ถ้ามิได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลภายในกำหนดดังต่อไปนี้ นับแต่วันกระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ

- (1) ยี่สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุก ยี่สิบปี
- (2) สิบห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าเจ็ดปี แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าหนึ่งเดือนถึงหนึ่งปี
- (5) หนึ่งปี สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งเดือนลงมา หรือต้องระวาง โทษอย่างอื่น (มาตรา 95)

ถ้าได้ฟ้องและได้ตัวผู้กระทำความผิดมายังศาลแล้ว ผู้กระทำความผิดหลบหนีหรือ วิกลจริต และศาลสั่งงดการพิจารณาไว้จนเกินกำหนดดังกล่าวแล้วนับแต่วันที่หลบหนี หรือ วันที่ศาลสั่งงดการพิจารณา ก็ให้ถือว่าเป็นอันขาดอายุความเช่นเดียวกัน

ในกรณีความผิดอันยอมความกันได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในสามเดือน นับ ตั้งแต่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ (มาตรา 96) แต่ทั้งนี้ จะมีอายุความเกินข้างต้นไม่ได้

ความผิดอันยอมความกันได้ มีกฎหมายบัญญัติไว้ให้ปรากฏ เช่น ความผิดต่อเพศ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 281, 284 ความผิดต่อเสรีภาพตามมาตรา 321 ความผิดฐานเปิดเผย ความลับตามมาตรา 325 ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 333 ความผิดฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 348 ความผิดฐานโกงเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 351 ความผิดฐานยกยอกตามมาตรา 356 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ตามมาตรา 361 ความผิดฐานบุกรุกตามมาตรา 366

อายุความสำหรับความผิดอันยอมความได้ ถือการร้องทุกข์ ถ้าไม่มีการร้องทุกข์ ก็ต้องฟ้องภายในกำหนดสามเดือน กำหนดสามเดือนตั้งแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและได้รู้ตัว ผู้กระทำความผิดด้วย ถ้ารู้เรื่องความผิดแล้วแต่ยังไม่รู้ตัวผู้กระทำความผิด อายุความยังไม่ เริ่มนับ แต่ถึงอย่างไรอายุความจะไม่ยาวไปกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา 95 ถ้าเกินกว่าระยะ

เวลาที่กำหนดไว้ดังกล่าว ก็เป็นอันขาดอายุความเช่นกัน

ในการใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย (มาตรา 39) การฟ้องขอให้กักกัน (มาตรา 41) จะฟ้องรวมไปในคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันได้ หรือจะฟ้องภายหลังก็ได้ (มาตรา 43) ถ้าจะฟ้องภายหลังการฟ้องคดีอันเป็นมูลให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกัน ต้องฟ้องภายในกำหนดหกเดือน นับแต่วันที่ฟ้องคดีนั้น มิฉะนั้นเป็นอันขาดอายุความ (มาตรา 97)

บทที่ 2

อายุความในการลงโทษ

การฟ้องคดีอาญาต้องฟ้องภายในอายุความ ถ้าฟ้องแล้วคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีของศาล แต่จำเลยหนีหรือวิกลจริต ศาลสั่งงดการพิจารณาคดีไว้ก็ต้องอยู่ในบังคับของอายุความเช่นเดียวกันดังได้กล่าวในบทที่แล้ว กรณีที่ขาดอายุความแล้ว สิทธินาคดีมาฟ้องย่อมระงับไป (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39) ศาลต้องยกฟ้อง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 285)

เมื่อได้มีการพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษผู้ใดแล้ว แต่ผู้นั้นยังไม่ได้รับโทษกิติ ๕ ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนีก็ดี ถ้ายังไม่ได้ตัวผู้นั้นมาลงโทษนับแต่วันที่มิได้พิพากษาถึงที่สุดหรือนับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีแล้วแต่กรณี เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ เป็นอันล่วงเลยการลงโทษ จะลงโทษผู้นั้นไม่ได้

- (1) ยี่สิบปี สำหรับโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกยี่สิบปี
- (2) สิบห้าปี สำหรับโทษจำคุกกว่าเจ็ดปี ยังไม่ถึงยี่สิบปี
- (3) สิบปี สำหรับโทษจำคุกกว่าหนึ่งปีถึงเจ็ดปี
- (4) ห้าปี สำหรับโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีลงมา หรือโทษอย่างอื่น (ดูมาตรา 98)

การนับอายุความในการลงโทษนี้ หมายถึงเฉพาะเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ฉะนั้น แม้ศาลชั้นต้นจะได้พิพากษาลงโทษไปแล้ว แต่คดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์หรือฎีกาต้องใช้อายุความตามมาตรา 95 ดังกล่าวในบทที่ 1 ในที่นี้หมายถึงคดีที่ถึงที่สุดแล้วเท่านั้น

การเริ่มนับอายุความ เริ่มนับแต่เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือนับแต่วันที่จำเลยหลบหนี

อายุความในการลงโทษ มีกำหนดแตกต่างกันกับอายุความการฟ้อง และถือโทษที่ศาลพิพากษาลงไป มิใช่ระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น จำเลยกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี และปรับไม่เกินหกพันบาท ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยหนึ่งปี ต้องใช้อายุความมีกำหนดห้าปีตามข้อ 4 ไม่ใช่สิบปีตามข้อ 3

การยึดทรัพย์สินค้าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ (ดูมาตรา 28, 29, 30) ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์หรือกักขังไม่ได้ แต่ทั้งนี้มิให้ใช้บังคับในกรณีกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุก (มาตรา 99)

เมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกันผู้ใด (ดูมาตรา 40-43) ถ้าผู้นั้นยังไม่ได้รับการกักกันก็ตี ได้รับการกักกันแล้วแต่ยังไม่ครบจำนวนวันโดยหลบหนีก็ตี ถ้าพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่พ้นโทษโดยได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือโดยลวงเลเยการลงโทษ หรือนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีระหว่างที่ต้องกักกันเป็นอันลวงเลเยการกักกัน จะกักกันผู้นั้นไม่ได้ (มาตรา 100)

การบังคับตามคำสั่งของศาลตามความในมาตรา 46 (จะก่อเหตุร้าย) หรือการร้องขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินเมื่อผู้ทำทัณฑ์บนประพฤติผิดทัณฑ์บนตามความในมาตรา 47 นั้น ถ้ามิได้บังคับหรือร้องขอภายในกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งหรือนับแต่วันที่ผู้ทำผิดทัณฑ์บนประพฤติผิดทัณฑ์บนจะบังคับหรือร้องขอมิได้ (มาตรา 101)